

Igauņu arhīvi Austrālijā – dārgumu lāde ikvienam

Meijī Barrous (*Maie Barrow*)

Igauņu arhīvi Austrālijā

Igauņi sāka ierasties Austrālijā 19. gadsimta beigās, bet pirms Otrā Pasaules kara to skaits nebija liels – ap 1000 cilvēku. Pēc Otrā Pasaules kara vairāk nekā 6000 igauņu emigrēja uz Austrāliju. Kad bija beidzies viņu divu gadu ilga darba līgums ar valdību, bezmaksas uzturēšanās stāvoklis, viņi sāka apvienoties lielākos centros. Viņi dibināja Igauņu biedrības, tautas deju grupas, korus, baznīcu draudzes, sporta klubus, skautu un gaidu organizācijas.

Igauņu kopienai bija nepieciešama kāda centralizēta organizācija, kas varētu pārstāvēt visas mazās un Austrālijas teritorijā izklīdētās igauņu organizācijas viņu cīņā par savas tēvu zemes neatkarības atjaunošanu. 1952. gadā tika izveidota Igauņu biedrību padome Austrālijā. Viens no šīs padomes pirmajiem lēmumiem bija izveidot arhīvu. Mēs, Igauņu arhīvi Austrālijā (IAA), tādēļ esam vecākais no igauņu arhīviem trimdā. Sākotnēji šī arhīva mērķi bija pieticīgi – uzkrāt materiālus, kas saistīti ar igauņu kultūras aktivitātēm Austrālijā. Tomēr drīz vien arhīvs sāka vākt materiālus no visas pasaules. Tad par mērķi kļuva saglabāt igauņu kultūras mantojumu un vākt materiālus, kas saistīti ar igauņu darbību visā pasaulē.

Igauņu nams, Sidneja, Jaundienvidvelsa.

Par šī arhīva intereses objektiem kļuva:

- Igauņu valodā rakstītie materiāli
- Igauņu radītie materiāli
- Materiāli, kas saistīti vai kas ir par Igauniju, neatkarīgi no valodas un autora izcelsmes

Dr. Hugo Salasso (*Hugo Salasso*), otrais un visilgāk strādājušais arhīvists, krāja pirms 1940. gada Igaunijā izdotos materiālus un tos, kas jebkad izdoti Rietumos. Kolekcijas apjoms strauji auga un drīz vien tā bija jāpārvieta no Igauņu nama Sidnejā uz Dr. Salasso māju. Vēlāk viņš iecerēja arhīva glabātavu uz savas zemes. Tajā laikā uzsvars tika likts vairāk uz publicēto

materiālu apkopošanu nekā personu arhīviem un organizāciju dokumentiem. Mūsdienās ir otrādi.

Kad Igaunija atguva neatkarību, IAA mērķi mainījās. Igaunijas arhīvi krāja un glabāja Igaunijas kultūras mantojumu. IAA koncentrējās uz vēstures liecību par igauņiem Austrālijā saglabāšanu. Lai gan mēs ar prieku saņemam materiālus, ko mums sūta aizjūras kopienas, tomēr vairs neveicam aktīvu to meklēšanu kā Dr. Salasso.

Es kļuvi par goda arhīvistu 1944. gadā, kad Igaunju arhīvi pārcēlās atpakaļ uz Igaunju namu. 1944. gadā krājumos, kas sniedzās pāri par 100 000 vienībām, bija:

- Iespieddarbi
- Manuskripti
- Personu arhīvi
- Organizāciju dokumenti
- Atkārtoti akadēmiskie izdevumi
- Ziņu izgriezumi un īslaicīgas nozīmes materiāli
- Audiolentes, kasetes un ieraksti
- Video un filmas
- Fotografijas, diapozitīvi un negatīvi

Ģimenes atkalapvienošanās, *SS Okfordšīra ierodas Outer Harbour ārējā ostā*, Dienvidaustrālija, Maijs, 1940

Šobrīd esam izšķirojuši ap 75% no visiem krājumiem, izņemot fotografijas, ziņu izgriezumus un īslaicīgas nozīmes materiālus. Esam sakārtojuši 320 plauktu metrus ar grāmatām un arhīvu kastēm. Mēs esam viens no lielākajiem igauņu arhīviem emigrācijā un noteikti lielākais etniskais arhīvs Austrālijā.

Mūsu darbu atbalsta Igaunju biedrību padome Austrālijā ar tās ikgadējo līdzekļu vākšanas aicinājumu. Ar visas Austrālijas igauņu finansiālo atbalstu mēs esam patiesi igauņu arhīvs Austrālijā. Mēs esam saņēmuši finansiālu atbalstu arī no Austrālijas valdības, izmantojot Kopienas mantojuma grāntu shēmu, kā arī no privātajiem ziedotājiem. Konservācijas materiāli un atbilstošs iepakojums ir dārgi, nozīmīgi ir arī izdevumi, kas saistīti ar izstādēm.

Esam veidojuši lielas izstādes saistībā ar Igaunu festivāliem-biennālēm; vairākas reizes gadā ir bijušas arī mazākas izstādes Igaunu namā Sidnejā. Mūsu ambiciozākā izstāde bija „Laimīgi, jo igauņi, bet austrālieši arī”, kas notika:

- Migrācijas muzejā, Adelaidē, Dienvidaustrālijā, no 2003. gada 4. decembra līdz 2004. gada 21. februārim,
- Igaunu namā Sidnejā, Jaundienvidvelsā, 2004. gada jūnijā-jūlijā
- Mantojuma bibliotēkā, Kanberā, Federālās galvaspilsētas teritorijā, no 2004. gada 7. decembra līdz 2005. gada 21. janvārim.

Mūsu izstādes apmeklētāji ne tikai igauņi, bet arī daudzi austrālieši.

Arhīvā strādā septiņi brīvprātīgie ar atšķirīgu kvalifikāciju, mums ir dažādas prasmes un plašas zināšanas par igauņu kultūru un vēsturi, pagātņi un tagadni. Arhīvs ietver sevī bibliotēku, arhīvu un muzeju. Bibliotēku esam izveidojuši saskaņā ar Djūija (*Dewey*) klasifikācijas sistēmu, kas pamatā tiek pielietota Austrālijā. Vēl neesam katalogizējuši grāmatas, bet darbs ar avīzēm un žurnāliem ir pabeigts. Muzejs vēl nav katalogizēts, bet, tā kā kolekcija ir maza, mums nesagādā grūtības tajā orientēties un atrast priekšmetus.

Mēs nepārtraukti strādājam pie personu un organizāciju kolekciju arhīvu dokumentu kārtotāšanas. Paturot prātā izcelsmes principu un izmantojot Austrālijas sēriju sistēmu, mēs šķirojam, kārtojam, aprakstām un iekārbojam materiālus. Mēs gatavojam meklēšanas līdzekļus un ceram, ka tie būs pieejami mūsu vietnē tīmeklī <http://archives.eesti.org.au> un tos būs viegli izmantot visiem interesentiem.

Mūsu datu bāzes balstītas uz Austrālijas arhīvu un rokrakstu reģistru (Register of Australian Archives and Manuscripts – RAAM), ko izmanto Austrālijas Nacionālā bibliotēka. Informāciju var ievadīt, izmantojot Microsoft Excel. Mēs izvēlējamies šo programmu, jo tā ir piemērota mūsu brīvprātīgo prasmēm un ir savietojama ar datubāzēm, ko lieto Austrālijas bibliotēkās un arhīvos. Esam izveidojuši papildu laukus, kas mums ļauj norādīt, vai materiāli ir no Austrālijas vai ārvalstīm, tādējādi sniedzot mums iespēju tos kārtot pēc izcelsmes vietas. Mēs izmantojam šo pašu formātu muzeju un bibliotēku meklēšanas līdzekļiem, jo to ir iespējams konvertēt datu bāzē un arī ievietot mūsu mājas lapā.

Kad būs izveidojuši šīs datu bāzes, tās būs pieejamas visiem arhīviem un bibliotēkām, kurām būs interese par mūsu krājumiem. Arhīvus un bibliotēkas Austrālijā interesē tikai materiāli, kas saistīti ar Austrāliju, un tie ir norādījuši, ka iekļaus tos savos katalogos un pieņems šīs kolekcijas, kad pienāks laiks.

Esmu pārliecināts, ka igauņu vēsture Austrālijā pieder Austrālijai. Mūsu pēctečiem ir jāzina:

- kas mēs bijām
- no kurienes un kāpēc ieradāmies
- kā šurp nokļuvām
- ko esam panākuši.

Tāpēc mēs kolekcionējam memuārus, dokumentus un atmiņas par dienām, kas pavadītas Pārvietoto personu nometnēs, migrācijas pierakstus, personu un organizāciju dokumentus. Mēs ierakstām mutiskās intervijas gan audio, gan videolentēs. Mēs rīkojam izstādes un seminārus, sniedzam lekcijas, lai palīdzētu mūsu jaunajiem cilvēkiem un mūsu austrāliešu kaimiņiem labāk mūs iepazīt un cienīt mūsu kultūru.

Mums ir laba sadarbība ar vietējiem arhīviem un bibliotēkām. Citas migrantu grupas ir ņēmušas no mums piemēru un plāno dibināt savus arhīvus. Viņi bieži vērsas pie mums pēc palīdzības un padoma. Šādu arhīvu izveidošana būtu tikai apsveicama, jo Austrālijas vēsture, īpaši pēc Otrā pasaules kara, ietver visu šo migrantu grupu vēsturi, kas visi kopā Austrāliju ir izveidojuši par tādu multikulturālu valsti, kāda tā ir šodien.

Austrālija ir imigrantu nācija. 1947. gadā iedzīvotāju skaits Austrālijā bija apmēram 7 miljoni, lielākā daļa bija britu izcelsmes cilvēki. Šodien iedzīvotāju skaits ir ap 20

miljoniem, un apmēram puse no šī skaita pieauguma ir pēckara laika imigranti un viņu pēcteči. Mūsu arhīvu apmeklē daudz cilvēku – igauņi, igauņu izcelsmes austrālieši un austrālieši, kuri interesējas par igauņu migrantiem un pašu Igauniju.

Cilvēki meklē radniekus, informāciju par „vecajiem igauņiem” (par „vecajiem igauņiem” mēs saucam tos, kas migrēja uz Austrāliju pirms Otrā pasaules kara), informāciju par migrācijas procesu un pat par tūrismu Igaunijā. Mums prieks, ka ir tik daudz arhīva izmantotāju, jo kāda gan jēga ir arhīvam, ja to neviens neizmanto?

Tāpat kā citām glabātavām, arī mums trūkst vietas. Šobrīd mēs īstenojam apjomīgu programmu, atlasot, kuras publikācijas un laikrakstus mēs paturēsim un kuras piedāvāsim citām institūcijām. Mums ir liela citu valstu, īpaši Zviedrijas, laikrakstu kolekcija, no kuras mēs paturēsim ikdienas un jaunākos iknedēļas laikrakstus. Jau gadiem ilgi par šiem laikrakstiem neviens nav interesējies. Jautājums - vai mums būtu jāturpina glabāt šos laikrakstus vai nē?

Mēs ar prieku lasām aktuālos ārvalstu laikrakstus, jo ir interesanti būt informētiem par notikumiem citās zemēs, bet mēs neplānojam tos glabāt pastāvīgi. Mēs domājam, ka Zviedrija, Kanāda un ASV pašas spēj saglabāt savus laikrakstus tāpat kā mēs – savējos, ko mēs glabājam papīra formātā un mikrofilmās.

Tā mēs atlasām, diskutējam un gatavojam to izdevumus sarakstus, kurus vairs neglabāsim. Mēs ceram tos piedāvāt citām bibliotēkām un arhīviem Igaunijā, jo esmu pārliecināts, ka ir pietiekami to kopiju to izcelsmes zemēs. Mums būtu ļoti vērtīgi zināt, kādās jomās specializējas Igaunijas arhīvi un bibliotēkas un ko tās krāj. Es ceru, ka līdz šīs konferences beigām es jau zināšu, ko kuram piedāvāt.

Mums ir jāpieņem līdzīgi lēmumi arī par mūsu grāmatām. Protams, mēs saglabāsim grāmatas angļu un igauņu valodā, bet pēc tām, kuras ir citās valodās, Austrālijā nav liels pieprasījums. Domāju, Igaunijas arhīvos un bibliotēkās tās tiks pienācīgi novērtētas.

Šodien vairs nav būtiski, kur arhīvs fiziski atrodas. Svarīgāk ir zināt, kur atrast materiālu. Modernās tehnoloģijas ļauj mums dalīties mūsu bagātībā ar katru, kas par tām interesējas. Datubāzes internetā ļaus pētniekiem uzzināt, kas mums ir. Ja nepieciešams, dokumenti ir vienkārši skenējami, fotokopējami vai fotografējami. Un protams, ja pētnieks vēlas redzēt oriģinālus, apmeklētāji vienmēr ir laipni gaidīti Sidnejā.

IAA brīvprātīgie 2006.g.

1. rindā (no kreisās uz labo) Raivo Kalamē (*Raivo Kalamae*) (IAA valdes priekšsēdētājs), Meiji Barrovs (*Maie Barrow*), Rīta Simmula (*Reet Simmul*), Anna Tanderna-Smita (*Ann Tundern-Smith*)
2. rindā (no kreisās uz labo) Jurijs Voans (*Juri Woan*), Eilija Annuka (*Eili Annuk*), Elvi Suviste (*Elvi Suviste*), Māra Pīra (*Maara Piir*), Augusts Kangro (*August Kangro*)

Lūdzu apmeklējiet Igaņu kopienas Austrālijā interneta lapu www.eestii.org.au. Tur jūs atradīsiet saiti uz IAA ar mūsu un daudzu citu igauņu organizāciju kontaktinformāciju.

Tulkoja Inta Mazure